

23. 2. 2004

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Starobní důchod

Pojištěnec má nárok na starobní důchod, jestliže získal potřebnou dobu pojištění, tj. nejméně 25 roků a dosáhl důchodového věku, nebo získal dobu pojištění nejméně 15 roků a dosáhl věku alespoň 65 let.

Do potřebné doby se zahrnují za podmínky získání alespoň jednoho roku pojištění i náhradní doby pojištění.

Obsah:

Úvod

Důchodový věk

Výše starobního důchodu

Starobní důchod a příjem z výdělečné činnosti

Předčasný starobní důchod - až o 2 roky dříve (§ 30 zákona)

Předčasný starobní důchod - až o 3 roky dříve (§ 31 zákona)

Podávání žádostí o důchod

Dokladování žádostí o důchod

Úvod

Pojištěnec má nárok na starobní důchod, jestliže získal potřebnou dobu pojištění, tj. nejméně 25 roků a dosáhl důchodového věku, nebo získal dobu pojištění nejméně 15 roků a dosáhl věku alespoň 65 let.

Do potřebné doby se zahrnují za podmínky získání alespoň jednoho roku pojištění i náhradní doby pojištění.

Důchodový věk

Důchodový věk se počíná rokem 1996 každoročně zvyšuje postupně o 2 měsíce u mužů a o 4 měsíce u žen tak, aby **po 31.12.2006 činil 62 let** u mužů a **57 až 61 let** v závislosti na počtu vychovaných dětí u žen.

V roce 1996 (první rok účinnosti zákona o důchodovém pojištění) činil důchodový věk:

a. u mužů

60 let a 2 měsíce

b. u žen

53 let a 4 měsíce, pokud vychovaly alespoň 5 dětí

54 let a 4 měsíce, pokud vychovaly 3 nebo 4 děti

55 let a 4 měsíce, pokud vychovaly 2 děti
56 let a 4 měsíce, pokud vychovaly 1 dítě, nebo
57 let a 4 měsíce, pokud nevychovaly žádné dítě.

Další zvyšování důchodového věku - viz hlavní změny schválené v roce 2003 (zákon č. [425/2003](#) Sb.).

Výše starobního důchodu

Výše starobního důchodu se skládá ze základní výměry a procentní výměry.

- Základní výměra náleží u všech důchodů v jednotné pevné částce, kterou je zmocněna zvyšovat vláda nařízením - v současné době činí 1310 Kč měsíčně.
- Procentní výměra závisí na délce doby pojištění a výši příjmu dosahovaného v rozhodném období. Činí 1,5 % výpočtového základu za každý celý rok doby pojištění získané do dne vzniku nároku na důchod. Výše procentní výměry nemůže být nižší než 770 Kč měsíčně, maximální hranice není stanovena.

Při další výdělečné činnosti vykonávané po vzniku nároku bez pobírání starobního nebo plného invalidního důchodu se procentní výměra starobního důchodu zvyšuje o 1% výpočtového základu za každých ukončených 90 kalendářních dní takové činnosti vykonávané před 1.7.2001; za dobu výkonu této výdělečné činnosti v období po 30.6.2001 činí procentní sazba 1,5% (viz z. č. [116/2001](#) Sb.).

Starobní důchod a příjem z výdělečné činnosti

Výplata starobního důchodu poživateli nenáleží :

- v období dvou roků po vzniku nároku na tento důchod v kalendářních měsících, v nichž jeho příjem ze závislé činnosti přesáhl dvojnásobek částky životního minima. Příjmem se zde rozumí příjem hrubý a dále také nemocenské,
- v období dvou roků po vzniku nároku na tento důchod v těch kalendářních měsících, ve kterých je pojištěnec při výkonu samostatné výdělečné činnosti povinen platit zálohy na pojistné z vyměřovacího základu vyššího než dvojnásobek částky životního minima,
- v období dvou roků po vzniku nároku ani v těch měsících, v nichž byl výdělečně činný v cizině. Na pojištěnce starší 65 let se tato omezení nevztahují.

Další podmínkou pro nárok na výplatu starobního důchodu vedle příjmu z výdělečné činnosti je sjednání pracovněprávního vztahu na dobu určitou.

Při souběžném výkonu závislé činnosti a samostatné výdělečné činnosti se splnění podmínek sleduje odděleně, příjmy ze závislé činnosti a vyměřovací základy se nesčítají.

Dvouleté období, po které má příjem z výdělečné činnosti vliv na nárok na výplatu starobního důchodu, se počítá od prvního dne kalendářního měsíce, ve kterém vznikl nárok na starobní důchod (na datu přiznání důchodu nezáleží).

S účinností od 1. ledna 2004 je stanovena pro nárok na výplatu starobního důchodu vedle příjmu z výdělečné činnosti pouze jedna podmínka, a to sjednání pracovněprávního vztahu nejdéle na dobu jednoho roku - viz hlavní změny v roce 2003 (zákon č. [425/2003](#) Sb.).

Výplata obou typů předčasně poskytovaného starobního důchodu nenáleží při další výdělečné činnosti vykonávané v době do dosažení důchodového věku. Při výdělečné činnosti poživatelů předčasných starobních důchodů vykonávané po dosažení důchodového věku platí stejná pravidla jako v případě "normálních" starobních důchodů.

Předčasný starobní důchod - až o 2 roky dříve (dočasně krácený)

Pojištěnec má podle § 30 zákona nárok na starobní důchod před dosažením důchodového věku, jestliže získal dobu pojištění nejméně 25 let, byl veden nepřetržitě po dobu nejméně 180 kalendářních dnů v evidenci uchazečů o zaměstnání u úřadu práce a do dosažení důchodového věku mu chybí nejvýše dva roky. Tato původní možnost byla rozšířena zákonem č. [134/1997](#) Sb. - viz "Hlavní změny v důchodovém pojištění schválené v roce 1997".

K zásadní změně došlo s účinností od 1. ledna 2004, kdy byla možnost tohoto typu předčasného starobního důchodu ponechána pouze pro některé občany dlouhodobě zdravotně postižené - viz hlavní změny v roce 2003 (zákon č. [425/2003](#) Sb.).

Výše důchodu

- výše základní výměry činí á 1310 Kč měsíčně
- výše procentní výměry činí 1,5 % výpočtového základu za každý celý rok doby pojištění získané do dne vzniku nároku na tento důchod

Za každých i započatých 90 kalendářních dní ode dne přiznání tohoto důchodu do dosažení důchodového věku se jeho procentní výměra snižuje o 1% výpočtového základu; s účinností od 1.7.2001 činí procentní sazba snížení procentní výměry 1,3% (viz z. č. [116/2001](#) Sb.). Procentní výměra po tomto snížení však nesmí poklesnout pod 770 Kč měsíčně.

Nárok na normální starobní důchod

Dovršením důchodového věku vzniká poživateli tohoto důchodu nárok na normální starobní důchod, pro jehož výši se hodnotí skutečně získaná doba pojištění bez snížení. O jeho přiznání je však třeba požádat - předčasně přiznaný starobní důchod se nemění na normální starobní důchod automaticky.

Starobní důchod a výdělečná činnost

Předčasné přiznání starobního důchodu nebrání výdělečné činnosti. Při jejím výkonu do dosažení důchodového věku však nenáleží výplata důchodu. Po skončení výdělečné činnosti se výplata důchodu obnoví a výše procentní výměry se stanoví znovu s přihlédnutím k nově získané době pojištění.

Po dosažení důchodového věku se za dobu další výdělečné činnosti vykonávané bez pobírání důchodu jeho procentní výměra zvyšuje o 1 % a od 1.7.2001 o 1,5% (viz z. č. [116/2001](#) Sb.) výpočtového základu za každých ukončených 90 kalendářních dní této výdělečné činnosti.

Předčasný starobní důchod - až o 3 roky dříve (trvale krácený)

Pojištěnec má podle § 31 zákona nárok na starobní důchod před dosažením důchodového věku též, jestliže získal dobu pojištění nejméně 25 let a do dosažení důchodového věku mu chybí nejvýše 3

roky:

Výše důchodu

- Výše základní výměry činí 1310 Kč měsíčně, výše procentní výměry činí 1,5% výpočtového základu za každý celý rok doby pojištění získané do dne přiznání takového důchodu.
- Za každých i započatých 90 kalendářních dní ode dne přiznání do dovršení důchodového věku se procentní výměra důchodu snižuje o 0,6 % a s účinností od 1.7.2001 o 0,9% (viz z. č. [116/2001](#) Sb.) výpočtového základu, procentní výměra však nesmí poklesnout pod 770 Kč. V případě přiznání tohoto typu předčasného starobního důchodu po dosažení původních věkových hranic platných pro nárok na starobní důchod před 1. lednem 1996 činí sazba snížení pouze 0,3 %; tato možnost byla s účinností od 1.7.2001 zrušena (viz z. č. [116/2001](#) Sb.).

Pokud jde o **souběh důchodu** s příjmem z výdělečné činnosti, platí to, co je uvedeno u předchozího typu předčasného starobního důchodu.

Podávání žádosti o dávky důchodového pojištění

Žádosti o dávky důchodového pojištění sepisují s občany buď organizace nebo okresní správa sociálního zabezpečení, a to na předepsaných tiskopisech. Žádost o dávku důchodového pojištění podávají:

- zaměstnanci v pracovním poměru u organizace, k níž jsou v pracovním poměru; to neplatí, jde-li o občana, jehož zaměstnavatel neprovádí nemocenské pojištění svých zaměstnanců,
- členové družstva, kteří nejsou v pracovněprávním vztahu k družstvu, ale vykonávají pro družstvo práci, za kterou jsou jím odměňováni, u tohoto družstva,
- společníci a jednatelé společnosti s ručením omezeným a komanditisté komanditní společnosti, kteří nejsou v pracovněprávním vztahu k této společnosti, ale vykonávají pro ni práci, za kterou jsou touto společností odměňováni, u této společnosti,
- zaměstnanci činní na základě dohod o pracovní činnosti u organizace, která uzavřela se zaměstnancem tuto dohodu,
- soudci u soudu, k němuž jsou přiděleni k výkonu funkce,
- dobrovolní pracovníci pečovatelské služby u právnické osoby, která vyplácí odměnu za výkon pečovatelské služby,
- pěstouni, kteří vykonávají pěstounskou péči ve zvláštních zařízeních, u okresního úřadu, který vyplácí odměnu za výkon pěstounské péče,
- osoby zařazené k pravidelnému výkonu prací ve výkonu trestu odnětí svobody nebo ve vazbě u příslušné věznice,
- osoby se ZPS připravující se pro pracovní uplatnění u organizace, u níž se příprava provádí, nebo u výcvikového střediska,
- osoby konající civilní službu u příslušného orgánu, který vydal povolávací příkaz,
- osoby pobírající dávky nemocenského pojištění po skončení výdělečné činnosti u organizace nebo u okresní správy sociálního zabezpečení, které tyto dávky vyplácejí,
- občané, jejichž zaměstnavatel neprovádí nemocenské pojištění svých zaměstnanců, u okresní správy sociálního zabezpečení,
- ostatní občané (s výjimkou poslanců Poslanecké sněmovny, prezidenta republiky, členů vlády, prezidenta, viceprezidenta a členů NKÚ, Veřejného ochránce práv a jeho zástupce, ředitele BIS) u příslušné okresní správy sociálního zabezpečení.

Pokud je občan v době podání žádosti práce neschopen a má trvalý pobyt v jiném okrese, než ve

kterém je sídlo organizace, může být žádost podána u okresní správy sociálního zabezpečení příslušné podle místa trvalého pobytu.

Za občany, kteří vzhledem ke svému zdravotnímu stavu nemohou sami podat žádost o důchod, mohou s jejich souhlasem a na základě potvrzení lékaře o zdravotním stavu podat žádost jejich rodinní příslušníci. Za tyto občany, kteří nemají rodinné příslušníky, může žádost podat jiný občan, a to na základě plné moci.

Žádost o důchod, na který vznikl nárok během výkonu trestu odnětí svobody nebo vazby, podává občan prostřednictvím věznice.

Příslušná organizace, popř. okresní správa sociálního zabezpečení, nesmí sepsání žádosti odmítnout. Organizace předkládá žádost o důchod do 8 dnů ode dne sepsání okresní správě sociálního zabezpečení příslušné podle místa trvalého pobytu žadatele.

Dokladování žádostí o dávky důchodového pojištění

Při uplatnění žádosti o důchod starobní je třeba mít k dispozici tyto doklady:

- občanský průkaz (u cizinců pas či povolení k pobytu),
- doklady o studiu, příp. učení (i nedokončeném),
- evidenční list důchodového zabezpečení (pojištění) o posledním zaměstnání (k žádosti o důchod připojí organizace),
- doklady prokazující doby zaměstnání (pojištění), které chybí v předstihovém listu, pokud je předstihový list k dispozici; není-li k dispozici, předkládá pracovník doklady, které o svých předchozích zaměstnáních vlastní; nemá-li žádné doklady, uvede při sepsání žádosti údaje o dobách zaměstnání (pojištění), které si pamatuje. ČSSZ pak při rozhodování vychází z podkladů, které jsou v její evidenci,
- rozhodnutí OSSZ o době a rozsahu péče o převážně nebo úplně bezmocnou osobu nebo částečně bezmocnou osobu starší 80 let,
- muži předkládají doklady o výkonu vojenské služby a příp. rozhodnutí OSSZ o době a rozsahu doby péče o dítě,
- ženy, které žádají o přiznání starobního důchodu, předkládají doklady prokazující výchovu dětí pro snížení věkové hranice (rodné listy dětí i osvojených nebo dětí, které převzaly do péče nahrazující péči rodičů; jde-li o osvojené dítě, je třeba předložit příslušný doklad o datu osvojení; jde-li o dítě, které žena převzala do péče nahrazující péči rodičů, při níž dítě na ni bylo převážně odkázáno výživou, kterou mu ze závažných důvodů nemohli zajistit jeho rodiče, je nutné toto prokázat věrohodným dokladem, např. potvrzením orgánu péče o rodinu a dítě příslušného okresního úřadu).

Zdroj: MPSV ČR